

ویرہ نامہ

عید سعید قربان

دفتر تبلیغات اسلامی حوزہ علمین قم
روابط عمومی

السَّلَامُ عَلَيَّ كَمَا بَدَأْتُمْ فِيهِ

اشارات قرآن به عید قربان

خدا تمام گناهان او را می‌بخشد. سپس راوی می‌پرسد: آن سه شب کدام است و امام پاسخ می‌دهند: لَيْلَةُ الْفِطْرِ، وَلَيْلَةُ الْأَضْحَى، وَلَيْلَةُ التَّصْفِيفِ مِنْ شَعْبَانَ. شب عید فطر، شب اضحی (شب عید قربان) و شب نیمه شعبان.

عید قربان یکی از بزرگترین اعیاد مسلمانان است. عیدی که روز بخشش الهی و روز بندگی و طبق تفسیر آیات قرآن کریم بارها به آن اشاره شده است.

و در کتاب موسوعه امام علی (علیه السلام) اینگونه آمده است: الإمام علی (علیه السلام) خطب یوم الاضحی، فکبر وقال: الله أكبر، الله أكبر، لا إله إلا الله و الله أكبر، الله أكبر، و لله الحمد، الله أكبر علی ما هدانا، و له الشکر.

در قرآن کریم به عید قربان اشاره شده و بارها توسط خداوند مورد قسم قرار گرفته است. عیدی که حاجیان در اجتماعی بزرگ به قربانی کردن می‌پردازند.

امام علی (علیه السلام) در روز اضحی (قربان) خطبه خواندند و تکبیر گفتند و اینگونه فرمودند: خدا بزرگ است، خدا بزرگ است، هیچ خدایی جز خدای یگانه نیست و خدا بزرگ است و حمد و ستایش برای خداست. خدا بزرگ است که ما را به این هدایت کرد و شکرگزاری برای اوست.

روزی که ریشه آن به قبولی توبه حضرت آدم (علیه السلام) و ماجرای حضرت ابراهیم و به قربانگاه بردن اسماعیل (علیهما السلام) بر می‌گردد. در این یادداشت به اشاره‌های قرآن به عید بزرگ قربان می‌پردازیم.

۱- عید اضحی

نام دیگر عید قربان، عید اضحی است و اضحی به معنای گسترده شدن روز است. به قربانی نیز اضحیه می‌گویند. [۱] از آنجا که زمان قربانی کردن هنگام بالا آمدن خورشید در روز عید قربان است، می‌توان عید قربان را روز اضحی دانست. در قرآن یکی از سوگندهای الهی اینچنین بیان شده است:

«وَالضُّحَى وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى [ضحی / ۱، ۲] سوگند به شب چون آرام شود. سوگند به روشنایی روز».

۲- روز نمازی ویژه

در سوره اعلی می‌خوانیم: قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى * وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى [اعلی / ۱۵، ۱۴] به تحقیق کسی که خود را تزکیه نمود، رستگار شد. و هر وقت نام خدا را به یاد آورد به نماز ایستاد. در تفسیر این آیه علی بن ابراهیم قمی نماز (فصلی) را نماز عید فطر و عید قربان دانسته است. [۲]

۳- روز شاهد

خداوند در قرآن بارها به شاهد و مشهود اشاره کرده است. در یک قسم الهی اینگونه بیان شده است: وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ [بروج / ۳] و به گواه و مورد گواهی. شاهد و مشهود تفسیرهای مختلفی شده است که یکی از آنها تفسیر به عید قربان و روز عرفه است. علامه در تفسیر المیزان

با توجه به روایات می‌توان ضحی را اشاره قرآنی به روز قربان دانست. مثلاً امام صادق (علیه السلام) درباره اهمیت زیارت امام حسین (علیه السلام) در سه شب ویژه فرمودند: کسی که قبر امام حسین را در سه شب زیارت کند

السلام علیکم یا اهل البیت

کلماتی را از جانب خداوند دریافت می‌کند و خدا را به حق آن کلمات قسم می‌دهد. موضوع دریافت کلمات و پذیرش توبه حضرت آدم در قرآن به صراحت بیان شده است: فَتَلَقَىٰ آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ [بقره/۳۷] سپس آدم از پروردگارش کلماتی را دریافت نمود و [خدا] بر او ببخشد آری او توبه پذیر مهربان است.

در روایت بیان شده که حضرت آدم به خاطر دوری بهشت ۴۰ روز گریه کرد و سپس جبرئیل به او سفارش کرد که توبه کند و دعایی را در روز عرفه به حضرت آدم آموزش داد.

سپس خداوند در روز بعد یعنی عید قربان کلمات را به حضرت آدم القاء کرد و به برکت آن کلمات توبه حضرت آدم پذیرفته شد. [۶]

طبق تفسیر پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) آن کلمات نام‌های نورانی پنج تن آل عبا (علیهم السلام) یعنی محمد، علی، فاطمه، حسن و حسین بوده است. [۷]

بنابراین روز عید قربان روزی است که خداوند به برکت پیامبر و اهل بیت گرامی اش توبه حضرت آدم را پذیرفت و بشارت بخشش الهی به او رسید.

۷- روز امتحان آشکار

قربانی کردن حجاج نمادی است از امتحانی که حضرت ابراهیم (علیه السلام) با آن روبرو شد. امتحانی که بسیار سخت بود. به او در رؤیا دستور دادند که باید اسماعیلش را در راه خدا به قربانگاه ببرد.

می‌گویند: مفسرین در تفسیر شاهد و مشهود سخنان بسیار دارند که بعضی آنها را تا سی و جه شمرده اند، از قبیل اینکه بعضی گفته اند: شاهد روز جمعه، و مشهود روز عرفه است. یا شاهد روز عید قربان و مشهود روز عرفه است. و یا شاهد روز عرفه و مشهود روز قیامت است. [۲]

۴- روز شفع

دیگر سوگند خداوند در قرآن، قسم به شفع و وتر است: وَ الشَّفْعِ وَ الْوَتْرِ [فجر/۳] جابر از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) نقل کرده که منظور از «الشفع»، روز عید قربان است و منظور از «الوتر»، روز عرفه است. [۴]

۵- روز نحر

در آیه دوم سوره کوثر خداوند به واسطه عطای الهی به او از پیامبرش می‌خواهد نماز بخواند و نحر کند: فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَ اُنْحَرْ [کوثر/۲] پس برای پروردگارت نماز گزار و قربانی کن.

اکثر مفسران گفته‌اند که مراد از نماز خواندن در آیه شریفه «فَصَلِّ لِرَبِّكَ»، نماز عید قربان است و مراد از نحر در «وَ اُنْحَرْ»، کشتن حیوان است که از واجبات حج است یا منظور قربانی کردن است که سنت است (و بعضی) گفته‌اند که مراد از صلاه، نماز بامداد روز عید قربان است و از نحر، قربانی کردن؛ زیرا که پیغمبر (صلی الله علیه و آله) در روز عید قربان، اول قربانی می‌کرد و بعد از آن نماز بامداد را می‌خواندند، پس در این آیه خدای تعالی به آن حضرت امر کرد که اول، نماز مذکور را به جای آور، بعد از آن قربانی کند. [۵]

۶- روز قبول توبه حضرت آدم

حضرت آدم پس از توبه به درگاه خداوند و اظهار پشیمانی، حضرت ابراهیم نیز تسلیم و مطیع پروردگار بود و این کار

السلام علیک یا ابراهیم

را انجام داد. قرآن کریم آن صحنه را به صورت زیبایی به پی نوشت تصویر کشیده است:

- [۱]. المعجم الفارسی الكبير، ج ۳، ص ۲۰۸۵ ذیل واژه قربانی
- [۲]. صَلَاةُ الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى: تفسیر القمی؛ ج ۲؛ ص ۴۱۷.
- [۳]. طباطبایی، سید محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۲۰، ص ۲۵۰،
- [۴]. همان، ص ۲۸۶.
- [۵]. حسینی جرجانی، سید امیر ابوالفتوح، آیات الأحکام، تحقیق: اشراقی سرابی، میرزا ولی الله، ج ۱، ص ۱۸۸.
- [۶]. رک: قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر القمی، ج ۱، ص: ۴۵.
- [۷]. جلال الدین سیوطی، الدر المنثور، ج ۱، ص ۶۰-۶۱.

منبع: اندیشه برتر <https://btid.org>

ما ندا کردیم: ای ابراهیم به خوبی انجام وظیفه کردی و ما نیکوکاران را این چنین پاداش خواهیم داد. همانا که این امتحانی آشکار بود.

از آنجا که این کار حضرت ابراهیم می بایست در ذهن همه بشریت باقی بماند تا بدانند مرز عشق به خداوند و اطاعت از او تا کجاست. خداوند یاد حضرت ابراهیم را جاودانه فرمود و این را در قرآن متذکر شد: وَتَرْكُنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ [صافات/۱۰۸] و در [میان] آیندگان برای او [آوازه نیک] به جای گذاشتیم.

اما متأسفانه امروز می بینیم در امتحانات کوچک الهی خیلی از ما مردود می شویم. مثل اقامه نماز، پرداخت خمس و زکات، دوری از گناه و...

کلام آخر

در قرآن کریم بارها به روز عید قربان و نماز عید اشاره شده است. روزی که خداوند به آن قسم خورده، روزی که توبه حضرت آدم پذیرفته شده و روزی که یک امتحان مهم الهی در آن اجرا شده است؛ امتحان حضرت ابراهیم (علیه السلام). امید آنکه با اطاعت از خدا، ما در سایه بخشش و نصرت خداوند قرار بگیریم.

